

певні адміністративні проступки, які не мають управлінського характеру, перевести у категорію кримінальних проступків. Відповідно до цього поняття кримінальні проступки будуть включати в себе частину адміністративних проступків та злочини невеликої тяжкості. Але є незрозумілим послідовність введення поняття «кримінальний проступок» у законодавство України. Спочатку визначили процедуру розслідування даного правопорушення, тобто процесуальну сторону, проте не визначили, що саме являє собою кримінальний проступок, а саме матеріальну сторону. А тому на даний момент виникла парадоксальна ситуація. Існує процедура розслідування кримінального проступку, але не визначено, що це таке та чим регулюється. Підсумовуючи вище зазначене, вважаємо, якщо і постала необхідність впровадження кримінального проступку, то найбільш виваженим та доцільним було б створення самостійного Кодексу кримінальних проступків України.

Список використаної літератури:

1. Дмитрук М.М. Категорія проступку у кримінально-правовій доктрині: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 / М.М. Дмитрук. — Одеса, 2012. — 20 с.
2. Борисов В.І. Відповідальність за кримінальні проступки // Юридичний вісник України. — 1-7 жовтня 2011 р. — № 39. — С. 7.
3. Логецкий А.А. Преступление и проступок в уголовном праве XIX — начала XX вв. : Дис.... канд. юрид. наук : 12.00.01 : Москва, 2003. — 176 с.

КОЗАЧЕНКО О. В.

Миколаївський інститут права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри кримінального права та інших кримінально-правових
дисциплін, доктор юридичних наук, професор

ДЕФІНІЦІЯ ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Однією з найбільш актуальних проблем сучасної науки кримінального права, в умовах розбудови на теренах України правової та соціальної держави, яка потребує свого теоретичного вирішення і подальшого нормативного закріплення та практичної реалізації, є і продовжує існувати проблема визначення джерел кримінального права та їх дефініція. В межах зазначеної проблеми актуалізуються для подальшого наукового осмислення такі питання як дефініція кримінального закону, структура Кримінального кодексу України, тлумачення закону про

кримінальну відповідальність та багато інших. Однак на перевірку першим питанням, яке потребує свого вирішення, є дефініція закону про кримінальну відповідальність.

Достатньо сталим слід визнати підхід, за яким єдиним джерелом кримінального права в Україні визнається закон про кримінальну відповідальність. Натомість останній виступає структурним елементом законодавства України про кримінальну відповідальність, до якого, крім зазначеного закону, відноситься Конституція (Основний Закон) України, що утворює нормативну базу положень про відповідальність за вчинення кримінального правопорушення та акти міжнародного права, в яких сформульовані загальновизнані принципи та норми здійснення кримінально-правового впливу (ч. 1 ст. 3 КК України). Відповідно до визнаних положень загальнотеоретичної юриспруденції, джерелом (зовнішньою формою) права виступає нормативно-правовий акт, окремим видом якого і є закон. Таким чином, закону про кримінальну відповідальність притаманні ознаки нормативно-правового акта як джерела права, закону як особливого виду нормативно-правового акта, і власні (специфічні) ознаки, продиктовані особливостями предмета та метода правового регулювання, що властиві кримінальному праву.

Загальновідомо, що під нормативно-правовим актом слід розуміти офіційний документ, прийнятий компетентним суб'єктом правотворчості, яким встановлюються, змінюються або скасовуються норми права. Нормативно-правовому акту притаманні наступні ознаки: по-перше, вони приймаються тільки уповноваженими суб'єктами нормотворчості; по-друге, характеризуються певною (визначеною) структурою, в якій міститься формулювання змісту правової норми; по-третє, мають письмову форму та оприлюднюються в офіційних виданнях; по-четверте, розробляються та ухвалюються відповідно до визначеної процедури; по-п'яте, є обов'язковими для виконання і містять гарантії щодо відновлення стану правопорядку у випадку можливого порушення.

Етимологія терміна «закон» пов'язана з праслов'янським словом «кон» — межі, обмеження, до якого додано префікс «за-», в результаті чого сформувалась правова категорія, яка вказує на певну межу у поведінці фізичної або юридичної особи, вихід за яку є неприпустимим. Відповідно законом визнається нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, прийнятий в особливому порядку парламентом або безпосередньо народом на референдумі, який визначає відправні засади правового регулювання суспільних відносин. Ознаками закону виступають наступні його характеристики: по-перше, приймається парламентом або народом з дотриманням нормативно-визначеної процедури; по-друге, регулює соціально значущі, типові, сталі суспільні відносини; по-третє, має вищу юридичну силу серед усіх інших нормативно-правових актів.

Поряд з тим дефініція закону про кримінальну відповідальність повинна містити вказівки на специфічні характеристики, які

продиктовані його галузевою належністю, тобто особливостями предмета та метода правового регулювання. До ознак закону про кримінальну відповідальність слід віднести наступне. По-перше, положення зазначеного закону приймаються, змінюються або скасовуються єдиним органом законодавчої влади України – Верховною Радою України відповідно до визначеної Конституцією України законотворчою процедурою. Крім парламенту, закон про кримінальну відповідальність може прийматися шляхом безпосереднього народного голосування (референдуму), за виключенням вирішення питань щодо амністії (ст. 74 Конституції України). По-друге, закон про кримінальну відповідальність, в умовах здійснення кримінально-правового регулювання, має вищу юридичну силу, яка проявляється в наступному: жоден державний орган, окрім парламенту, не має права приймати, скасовувати або змінювати положення закону про кримінальну відповідальність; будь-які поточні закони та підзаконні нормативно-правові акти не повинні суперечити положенням закону про кримінальну відповідальність; у випадку конкуренції між правовими положеннями інших нормативно-правових актів (за виключенням Конституції України) та закону про кримінальну відповідальність, перевага надається положенням закону про кримінальну відповідальність. По-третє, закон про кримінальну відповідальність виступає єдиним джерелом норм кримінального права, якими визначаються підстави для застосування кримінальної відповідальності та характер даного виду юридичної відповідальності.

З урахуванням визначених ознак можна зробити висновок, що закон про кримінальну відповідальність – це нормативно-правовий акт, який приймається Верховною Радою України або всеукраїнським референдумом, має вищу юридичну силу в процесі здійснення кримінально-правового регулювання та виступає єдиним джерелом норм кримінального права.

З позиції видових характеристик закон про кримінальну відповідальність є звичайним (приймається на основі та на виконання Конституції України та прийнятих Україною міжнародних зобов'язань), кодифікованим (єдиний, внутрішньо і зовнішньо узгоджений акт фундаментального значення для галузевого регулювання), основним (містить первинний редакційний текст правових норм і здійснює первинне правове регулювання суспільних відносин), загальної дії (поширюється на всіх суб'єктів права, не залежно від їх правового статусу), постійним (розраховується на тривалий час) нормативно-правовим актом.

Відповідна юридична конструкція та характеристика нормативно-правового акта як закону про кримінальну відповідальність отримали закріплення на законодавчому рівні 5 квітня 2001 року. Слід наголосити, що на момент прийняття наголос на тому, що кримінальний закон є законом про кримінальну відповідальність, став позитивним кроком у напрямку гуманізації кримінального права, оскільки законодавець на нормативному рівні фактично визнавав існування інших,

крім покарання, форм кримінальної відповідальності, застосування яких забезпечувалось у випадку вчинення злочину. Натомість сучасні тенденції, які проявляються у значному розширенні системи заходів кримінально-правового впливу за рахунок нормативного закріплення тих з них, що не характеризуються ознаками кримінальної відповідальності (спеціальна конфіскація, заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб тощо) та можливого збільшення кола підстав для їх застосування за рахунок закріплення кримінальних проступків, дають змогу зробити висновок, що сучасний кримінальний закон — це вже закон про кримінально-правові заходи та кримінальні правопорушення.

Верховна Рада України, приймаючи закон про кримінальну відповідальність 5 квітня 2001 року, вирішила використати традиційну для української правової системи назву — Кримінальний кодекс України, який набрав чинності 1 вересня 2001 року, зберігши тим самим наголос на тому, що формування закону про кримінальну відповідальність здійснюється виключно шляхом кодифікації включеного до нього нормативного матеріалу.

МИРОШНИЧЕНКО Н. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент

ОБ’ЄКТ ТА ПРЕДМЕТ КРИМІНАЛЬНО-КАРАНОЇ КОНТРАБАНДИ

Діюче кримінальне законодавство України відносить контрабанду до злочинів у сфері господарській діяльності (ст. 201 КК України). Родовим об’єктом злочинів, які включені в розділ VII Особливої частини КК України, є суспільні відносини у сфері господарської діяльності. За видовим об’єктом контрабанда віднесена до групи злочинів у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України. Безпосереднім об’єктом контрабанди є суспільні відносини у сфері державного регулювання переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України і внесення до бюджету мита та інших платежів. Після декриміналізації товарної контрабанди спірним видається визначення основного безпосереднього об’єкту як суспільних відносин у сфері державного регулювання переміщення товарів через митний кордон.

Предметом контрабанди (ст. 201 КК України) можуть бути культурні цінності, отруйні, сильнотоксичні, вибухові речовини, радіоактивні